

Maryam Fathi. Errefuxiatu kurdua Bilbon

Kurdua eta emakumezkoa Iranen, errefuxiatua Europan. Hiru zama horiei kontrajarri die Maryam Fathik kontzientziaduna eta aktibista izatea... Eta gailendu da. Bere sorterrian jazarpenari eta matxismoari aurre egin zien eta, iheslarien odisea gainditu zuen. Bilbon bizi da egun, erizain laguntzaile lanean, eta kurdien aldeko ekimen ugartan esku hartzen du.

“Kurdistango gerrillarien benetako irudia ez da begi handiak eta Angelina Jolieren antza dituen gazte batena”

Jabi Zabala

@sarean

ARGAZKIAK: ARITZ LOIOLA

Europarainoko odisea

“Egun batetik bestera irten behar izanez gero, derrigorrez modu ilegalean irten behar duzu, mafien bidez, paper faltsuekin, eta mafia horiek larritasuna baliatzen dute dirua irabazteko. Airez atera nintzen, Teherango aireportutik, pasaporte faltsuarekin, semearekin. Frantziara bidaliko nindutela esan zidaten, gehiago ordaindu behar da Frantziara bidaiatzeko, baina Bulgariara eraman gintuzten, engainatuta. Han giltzapean eduki gintuzten, diru gehiago eskatzen zuten... Errumania eta Hungaria arteko mugan atxilotu gintuzten, gaitz erdi. Hamaika heldu eta zazpi haur ginen eta poliziak atxilotzea izan zen gure salbazioa, kilometro bat aurrerago ibai batera helduko ginen, guk ez genekien baina mafia-koek bai, eta ibai horretan gehienak itoko ginen segur aski”.

Nolakoa da zure sorterria, Rojalat eskualdea?

Irango Kurdistanen zati bat da, hamahiru edo hamabost milioi biztanle daude. Sorani eta kurmanji mintzatzen dira, hurrenez hurren, kurdueraren bi dialekto nagusiak. Nire hiria, Marivan, Irakeko mugatik lau kilometrora dago eta militarizatutako gunea da. Bertan Kurdistango mugimendu asko sortu dira historian. Pixka bat iparerrago, Mahabad-en, Kurdistango errepublika sortu zen 1946an, hamaika hilabete iraun zuena. Preso politiko asko daude eta jende asko exekutatu dute. Kurdistanen bihotzean sentitzen zara han, denak kurduraz mintzo dira Marivanen eta Mahabaden, eta janzkera kurdua daramate.

Administrazioa guztiz arrotza da ordea.

Bai, ekintzaile asko daude baina administrazioa erabat estatuaren esku dago, inoiz ez da bertan gobernadore kurdurik egon. Irandarrak edo Irango Gobernuaren aldeko kurduak dira hango agintariak. Hauteskundeak egiten dira, baina gobernuak alde zuzetik onar-

tu behar ditu hautagaiak eta ez dago legeztatutako alderdi politikorik. Giza eskubideen aldeko elkarteko presidente Mohammad Sadiq Kabudvand-ek bederatzirte daramatza kartzelan... Atera kontuak. Irango preso politiko gehienak kurduak dira eta iragan urtean mila preso baino gehiago exekutatu dituzte.

Plazan, jendaurrean?

Eskualdearen arabera, kurdien gunean ezin dute hori egin, kartzela barruan egiten dute. Iaz estreinakoz preso sozial bat exekutatu zuten Saiatu ziren Sanandaj-en, kalean, baina jendetzak eragotzi zuten, presoak salbatu zuten. Jada ez dira ausartzen, herritarrak bizi daudelako eta kalean eginez gero matxinada arriskua dagoelako. Irango parte batzuetan, ordea, bai egiten dute hori.

Zerk bultzatu zintuen Irandik alde egitera?

Iran estatu islamiko xiita erradikala da, eta han emakumea ez da gizakia. Kartzela handia da emakumeontzat, are gehiago kurdua bazara. Emakumeen ezkutuko antolakunde batean ari ginen eta gobernuak gure aurkako sarekada egin eta kide batzuk atxilotu zituen. Ha-

Heriotza edo espetxe zigorraren arriskutik ihesi iritsi zen Maryam Fathi Europara. Argazkian, irailaren 21ean Kurdistanen alde Bilbon egindako elkarretaratze batean.

rrapatua izanez gero, abokaturik gabeko bost minutuko epaiketa batean heriotza zigorra edo kartzela zigor luzea duzu zain. Beraz, egun batetik bestera alde egitea besterik ez zitzaidan geratu.

Kurduekiko zer jarrera du oposizioak?

Irango oposizioak oraindik ez du onartzen kurduen autodeterminazio eskubidea, herrialdea apurtu nahi dugula diote. Bilera asko egin dituzte kurduekin erbesteetan, baina ez dute ezta federalismoa ere onartzen. Gehienekin ez ditugu harreman onak, gutxi batzuekin bai. Denetarik dago, baita errege izandakoaren semea ere, egunen batean agintera heltzekoa asmoa duena, baina hori ezinezkoa izango da.

Estatu kurdurik izango da noizbait?

Irakeko aldean asko hitz egiten ari dira estatu independentea sortzeaz, baina eskubide falta handia dago Irakeko Kurdistanen. Nik nahi dut gizarte justiziarren, ekologismoaren eta feminismoaren alde borrokatuko den Kurdistan bat, eta gizartea arlo horietan antolatuta daiteke estatua izan gabe ere. Abdullah Ocalan

nek esana da: “Kurdistan ez da inoiz libre izango emakumeak libre ez badira”.

Mendebaldean, bitartean, gerrillari gazte eder baten irudia nabarmendu da.

Begirada sexista da hori. Kurdistango gerrillarien benetako irudia, guretzat emakume ederra dena, ez da begi handiak eta Angelina Jolieren antza duen 19 urteko gazte batena. Mendebaldeko ikuspegia da hori, errespetu falta handia. Zergatik ez dute emakume horren ideologiari buruz hitz egiten? Badakitelako ideologia horren arabera itxura fisikoak ez duela garrantzirik. Borroka honetan milaka emakume prestu galdu ditugu azken 45 urteotan. Parisen hildako Sakine Cansiz buruzagia, Iranen urkatutako Shirin Alam Holi edo Rojavan hildako Arin Mirkan komandantea, Estatu Islamikoari Kobane gaineko mendia hartzea eragozteko bere burua leherrarazi zuena. Milaka emakumek bizia eman duten borroka hori sexismoaren aurkakoa da. Emakumeak panpina baten moduan erabiltzen dituen sistema kapitalista honen aurka ari gara borrokan.

Matxismo handia dago gizarte kurdu tradizionalan?

Emakume kurduen lanaren %70 gure gizartearen barruko matxismoaren kontrakoa izan da, populazioaren ikuspegia aldarazteko. Matxismoa sakon errotuta dago gizartean, gizon kurdu bakoitza erregetxoa da bere etxean.

Askatutako guneetan, aldiz, Siriako Rojavan kasu, gizartea asko aldatu da azken urteotan.

Sakonki aldatu da, bai, eta antolakuntza maila are interesgarriagoa da borroka armatuaren garaipenak baino. Turkiako Kurdistanen badira herritarren kontrolpeko komuna batzuk, diruzaintza batzordea, justizia batzordea dago, herriko jendeak dira delituen gainean erabakiak hartzen dituztenak. Rojavan ari dira emaitzak jasotzen, baina Turkiako Kurdistanen urte asko daramate hau guztia prestatzen. Rojavan dabilen borrokalari gehienak Turkiako kurduak dira eta heren bat Irangoak dira, ez dituzte mugak onartzen eta borrokarako bat egiten dute. Sinjarreko gudua izan zenean, Rojavako gerrillariak Irakeko Kurdistanera joan ziren eta mendian zeuden yazidi herriko milaka lagun salbatu zituzten Estatu Islamikoaren setiotik. ■